

Boštjan COTIČ
 Barbara MUŠIČ
 Andrej GULIČ
 Igor BIZJAK
 Simon KOBLAR
 Damjana GANTAR
 Marko FATUR
 Jelka HUDOKLIN
 Irena HOČEVAR
 Nina URŠIČ
 Maja ŠINIGOJ
 Shuchita Špela LOŽAR

Razvojne regije – analiza stanja v prostoru in analiza razvojnih potreb

Kot pripravljalna dejavnost pred izdelavo regionalnih prostorskih planov se izdelujejo obvezne strokovne podlage, ki jih opredeljuje *Zakon o urejanju prostora* (ZUreP-3, Ur. l. RS, št. 199/21, 18/23, 78/23, 95/23 in 23/24). V prispevku predstavljamo rezultate prve faze izdelave strokovne podlage, v kateri so se z analizo stanja v prostoru in razvojnih potreb določile usmeritve za razvoj poselitve, razvoj v krajini in razvoj gospodarske javne infrastrukture. V prvi fazi smo analizirali stanje in razvojne potrebe. Analizo smo po enotni metodologiji izdelali za vseh 12 razvojnih regij. Pri analizi stanja smo izhajali iz obstoječih študij in prostorskih podatkov. Zbrani prostorski podatki in kartografski

prikazi bodo ob koncu projekta tudi na voljo v združenih prostorski bazi. Analizo razvojnih potreb smo ugotavljali na podlagi resornih strategij, veljavnih regionalnih razvojnih programov in dogovorov za razvoj regij. Vsebine smo dodatno prediskutirali na delavnici z resorji in regionalnimi razvojnimi agencijami.

Ključne besede: regionalni prostorski plan, strokovna podlaga, prostorsko planiranje, razvojne regije

1 Uvod

Regionalni prostorski plan (v nadaljevanju: RPP) je kot novo vrsto prostorskega akta uvedel prejšnji *Zakon o urejanju prostora* (ZUreP-2, Ur. l. RS, št. 61/17, 199/21 in 20/22). Temu sledi tudi novi *Zakon o urejanju prostora* (ZUreP-3, Ur. l. RS, št. 199/21, 18/23, 78/23, 95/23 in 23/24; v nadaljevanju ZUreP-3), ki ta prostorski akt v celoti ohranja. ZUreP-3 (2021: 49) tudi določa, da se »za pripravo prostorskih aktov in druge naloge urejanja prostora /.../ predhodno izdelajo ustrezne strokovne podlage«. »Strokovne podlage se pripravijo v obsegu,

vsebini in obliki, ki ustreza zahtevnosti obravnavane problematike, omogoča usklajevanje razvojnih in varstvenih interesov in zagotavlja transparentne strokovne rešitve.« (ZUreP-3, 2021: 50). Za pripravo RPP so z ZUreP-3 predvidene tri obvezne strokovne podlage:

- strokovna podlaga, v kateri se z analizo stanja v prostoru in razvojnih potreb določijo usmeritve za razvoj poselitve, razvoj v krajini in razvoj gospodarske javne infrastrukture (v nadaljevanju: GJI);

- urbanistična zasnova in
- krajinska zasnova.

Direktorat za prostor Ministrstva za naravne vire in prostor (v nadaljevanju: MNVP) je Urbanističnemu inštitutu Republike Slovenije (v nadaljevanju: UIRS) spomladi 2023 dodelil aplikativno nalogo za izdelavo strokovne podlage, v kateri se z analizo stanja v prostoru in razvojnih potreb določijo usmeritve za razvoj poselitve, razvoj v krajini in GJI. Zaradi zahtevnosti teme, obsega dela in kratkih časovnih rokov je UIRS v partnerstvo za izdelavo naloge povabil tudi podjetja LUZ d. d., Acer Novo mesto d. o. o. in Locus d. o. o. Strokovne podlage smo po enotni metodologiji sočasno izdelali za vse razvojne regije.

Ta članek povzema rezultate prve faze projekta, ki vsebuje analizo stanja v prostoru in analizo razvojnih potreb. V drugi fazi projekta so bile zapisane usmeritve za razvoj poselitve, razvoj v krajini in GJI. Kljub prepletanju tem smo se odločili, da se besedilo členi po glavnih vsebinskih sklopih, tj. poselitve, krajina in GJI, posebno pozornost pa smo namenili vsebinski usklajenosti poglavij.

2 Analiza stanja v prostoru

2.1 Poselitve

Analitični del strokovne podlage za poselitev se je osredinjal predvsem na mesta in urbana naselja. V poglavju o demografskih značilnostih regij in trendih so bili za izhodišča uporabljeni podatki iz naloge *Demografska analiza s projekcijami za podeželska in urbana območja* (Nared idr., 2023). Iz podatkov je razvidno, da so za vse statistične regije značilni trije temeljni demografski pojavi: nizka rodnost, ki je znatno zaostajala za vrednostjo enostavne reprodukcije generacij; pozitivni selitveni saldo z državami na območju nekdanje Jugoslavije ter negativni selitveni saldo z gospodarsko razvitimi državami Zahodne Evrope, Severne Amerike in Oceanije (Avstralija). Kljub nekaterim skupnim trendom so razlike med posameznimi regijami velike. Po rezultatih osnovne projekcije bo število prebivalcev med letoma 2018 in 2038 v nekaterih regijah raslo, medtem ko bodo imele številne regije negativni prirast. V tem obdobju bo število prebivalstva raslo le v Obalno-Kraški in Osrednjeslovenski statistični regiji, vendar bosta tudi ti zaradi nizke stopnje rodnosti zaznamovani s pojavom staranja prebivalstva. Goriška, Pomurska, Koroška in Zasavska statistična regija se bodo soočale z najbolj negativnimi demografskimi trendi. Na to bodo vplivale nizka rodnost in tudi odselitve. Druge regije bodo še nekaj časa beležile rast števila prebivalstva, vendar pa se do leta 2038 padec števila prebivalstva pričakuje tudi pri njih.

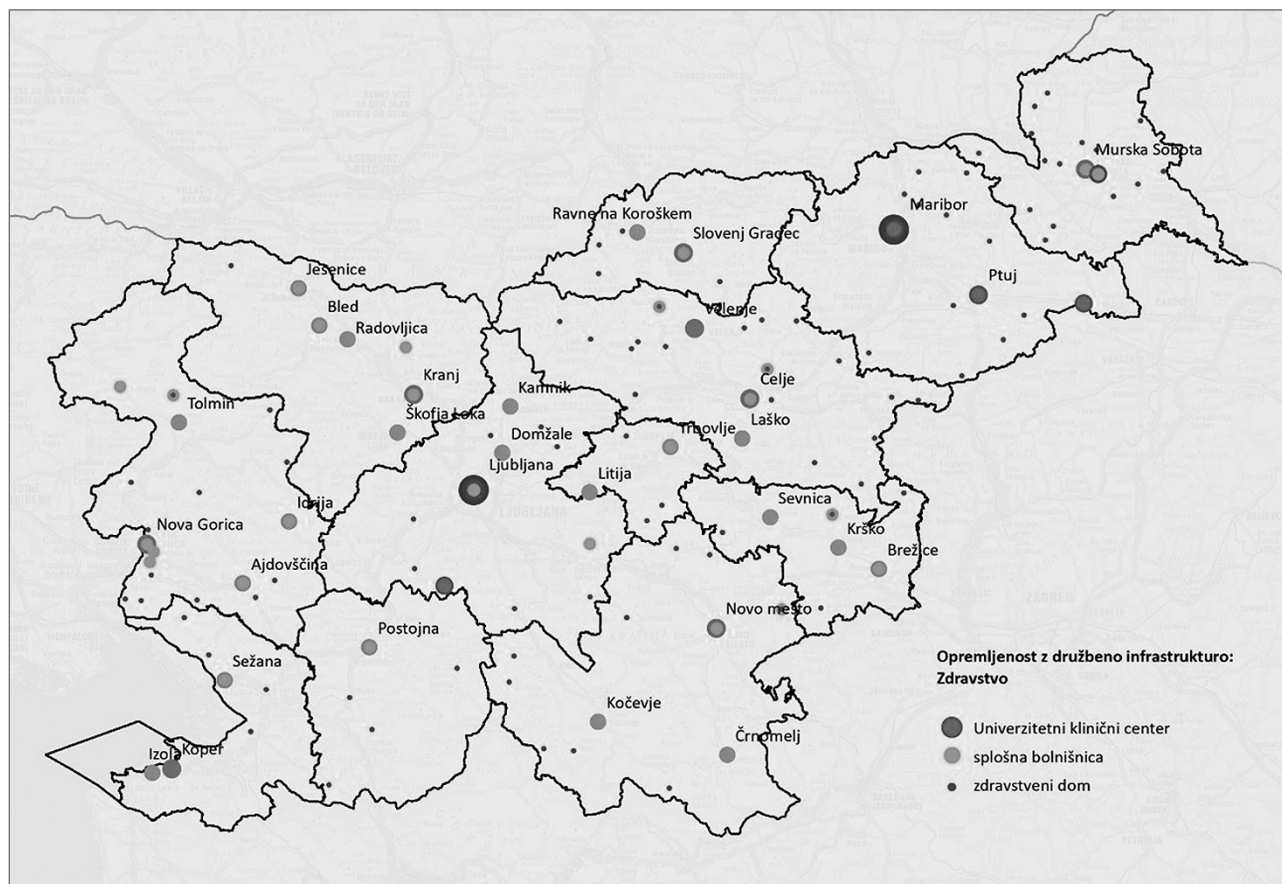
Policentrični razvoj središč je tudi v novi *Resoluciji o strategiji prostorskega razvoja Slovenije* (ReSPR50, Ur. l. RS, št. 72/2023; v nadaljevanju: ReSPR50) pomembna prioriteta na področju poselitve in obenem priložnost za prostorski razvoj razvojnih regij. Razvojna regija je opredeljena kot hierarhično členjeno omrežje naselij z njihovimi gravitacijskimi območji, ki imajo podoben funkcionalni pomen in velikost, med njimi pa je vzpostavljena delitev storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena. V analizi smo za vsako regijo zbrali podatke o naseljih, njihovi ravni središča v skladu z ReSPR50, številu prebivalcev, številu delovnih mest in ravni funkcij javnega pomena (kultura, šolstvo, zdravstvo in sodstvo). Opredelili smo tudi morebitna druga naselja, pomembna za razvoj regije.

V poglavju o poselitvi smo obravnavali tudi širša mestna območja, kot so opredeljena v ReSPR50. Kot taka so jedrni del funkcionalnih urbanih območij, praviloma mestnih občin. Znotraj vsake statistične regije (razen Primorsko-Notranjske) je opredeljeno širše mestno območje.

Omrežje družbene infrastrukture sestavljajo objekti in prostorske ureditve, v katerih se izvajajo dejavnosti vzgoje in izobraževanja, zdravstva, socialnega varstva, kulture, javne uprave in športa. Pomembnejša družbena infrastruktura se glede na zahtevano raven opremljenosti središč policentričnega urbane sistema določi v RPP (ZureP-3, 2021). Preverili smo opremljenost naselij in dostop do glavnih dejavnosti na regionalni ravni. Za vsako regijo smo izdelali preglednico opremljenosti z družbeno infrastrukturo (zdravstvo, šolstvo, javna uprava, sodstvo in kultura) na posamezni ravni. Kot primer lahko navedemo, da 80 % prebivalcev Slovenije živi v območju 15-minutne dostopnosti do zdravstvenih domov.

Glede stanovanjskih območij se je tudi ta študija opirala predvsem na aktualni resoluciji, in sicer na ReSPR50 (2023) in *Resolucijo o nacionalnem stanovanjskem programu 2015–2025* (ReNSP15–25, Ur. l. RS, št. 92/15). Upoštevana je bila tudi naloga *Opredelitev in določitev prednostnih območij za stanovanjsko oskrbo – PROSO* (v nadaljevanju: PROSO) (Pogačar idr., 2016). Omenjeni dokumenti natančno prepoznavajo in usmerjajo glavne cilje. Količine obstoječih površin na regionalni ravni niso opredeljene niti na podlagi študije PROSO niti na podlagi območij iz popisa funkcionalno razvrstjenih območij. V študiji smo analizirali tudi podatke o naseljenih in nenaseljenih stanovanjih.

V okviru projekta so bile opredeljene tudi druge regionalno pomembne teme, kot so gospodarske cone regionalnega pomena, nakupovalna središča, območja za turizem in športne, rekreacijske površine regionalnega pomena, državni prostorski akti, povezanost središč s sosednjimi območji, ogroženost območij zaradi poplav, oskrba z vodo in mobilnost.

Slika 1: Primer karte za opremljenost z družbeno infrastrukturo za zdravstvo (vir: Locus d. o. o., 2023)

2.2 Krajina

Slovensko krajino označuje velika pestrost, kar je posledica stikanja štirih geografskih območij na majhnem prostoru. V Sloveniji je tako opredeljenih pet krajskih regij: alpske, predalpske subpanonske, kraške in primorske krajine ter notranje Slovenije. Poleg pestrosti je značilnost krajine tudi povezanost naravnih sistemov, regionalno planiranje se zato ne more končati na mejah občin niti na mejah regije, ne da bi se upošteval širši kontekst. Razen dveh regij vse mejijo tudi na druge države, torej je pri obravnavi krajine treba upoštevati tudi čezmejne vplive.

Krajinska zgradba je precej obstojna, v preteklosti se je razvijala predvsem v skladu z naravnimi pogoji, v zadnjem času pa so glavni dejavniki razmere na trgu in učinki politik, na primer politik s področij kmetijstva in varstva narave ter tudi obvladovanja posledic podnebnih sprememb. Analiza preteklih trendov in stanja v krajini kaže večanje negativnih učinkov spreminjanja podobe slovenskih krajin. Beležimo razvrstitev in izgubo značilnih, prepoznavnih podob slovenskega prostora, ki ga sicer visoko vrednotimo ter povezujemo z nacionalno identiteto in zagotavljanjem kakovostnih bivalnih razmer. Obenem

je krajina tudi glavna pomembna razvojna kategorija za razvoj številnih dejavnosti, ki se udeležujejo v njej, med drugim tudi trajnostnega turizma.

Za izdelavo strokovnih podlag za RPP smo na področju krajine obravnavali te dejavnosti: poselitev zunaj urbanih oziroma večjih, strnjenih naselij (posamična oziroma razpršena poselitve in podeželska naselja), gozdarstvo, kmetijstvo, turizem in rekreacija v naravnem okolju (turistična območja, destinacije), mineralne surovine, objekti in naprave za rabo obnovljivih virov energije (v nadaljevanju: OVE), upravljanje voda in območja za obrambo.

Območja s posamično poselitvijo so najboljšežnejša v Podravski in Savinjski statistični regiji, najmanj pa jih je v Obalno-Kraški in Primorsko-Notranjski. Zaznan je bil tudi različen vzorec razporeditve posamične poselitve. Ta je nekeje pogostejša na hribovitih območjih (na primer celki na Koroškem), v Jugovzhodni Sloveniji pa na pobočjih in ob prehodih na ravnice (vinogradniška območja). V zadnjih desetletjih predvsem v bližini večjih naselij in ob avtocestnih priključkih zaznavamo pospešen razvoj poselitve (razmah urbanih območij in tudi razpršene gradnje) in velikih infrastrukturnih sistemov,

predvsem pomembnejših cestnih povezav in hidroelektrarn, kar je močno spremenilo podobo krajine.

Območja za turizem v naravnem okolju je glede na razpoložljive podatke težko zajeti na primerljiv način za vse regije. Taka območja so v občinskih prostorskih planih opredeljena z različnimi namenskimi rabami (BT, BD, BC in ZS). Zanimiv je podatek o kopalnih vodah in uveljavljenih plovbnih režimih, kazalnik obsega turistične dejavnosti pa ugotavljamo tudi iz števila ležišč in nočitev turistov. Na podlagi teh podatkov sta turistično najrazvitejši Obalno-Kraška in Gorenjska statistična regija, vsaka ima več kot 3 milijone nočitev na leto.

Kmetijske površine so poleg gozdnih najobsežnejša območja v državi. Sodobno in tržno usmerjeno kmetijstvo se uveljavlja predvsem na ravninskih območjih, kjer postaja vse bolj gospodarska dejavnost ter prekaša družinske kmetije in kmetijstvo za vzdrževanje kulturne krajine (najpogosteje na t. i. odmaknjem podeželju), ki je bistveno za ohranjanje prepoznavnosti in je ponekod uvrščeno med izjemne krajine na nacionalni ravni. Intenzivno kmetijstvo prinaša tudi večje vplive na okolje in okoljska tveganja, ki jih je treba opredeliti predvsem z vidika vpliva na vodne vire, in sicer na kakovost bivalnega okolja in biotsko pestrost. Izjemno pomembna območja za kmetijstvo in pridelavo hrane so v Pomurski in Podravski statistični regiji, najmanj pa v Obalno-Kraški in Koroški. Druga skrajnost so hribovita območja, kjer kmetijstvo postaja vse bolj ekstenzivno, travniki se spreminjajo v pašnike, kmetijska zemljišča, ki niso primerna za strojno obdelavo, pa se zaraščajo. Oba trenda spreminjata podeželske oblike življenja in kulturno krajino. Velika kmetijska gospodarstva imajo popolnoma drugačne potrebe od nekdanjih majhnih kmetij, kot so veliki kmetijski gospodarski objekti, ki se praviloma ne skladajo s tradicionalno arhitekturno tipologijo slovenskega podeželja. V prihodnje bi bilo nujno treba pridobiti prostorsko opredeljene razvojne usmeritve kmetijstva v Sloveniji, predvsem ob upoštevanju obvladovanja posledic podnebnih sprememb (zadrževanje oziroma črpanje vode in gradnja namakalnih sistemov, razvoj specifičnih oblik pridelave hrane in kultur, pridelava hrane v rastlinjakih, agromelioracije idr.).

Glede na obseg gozdnih površin v Sloveniji so te pomemben nosilec prepoznavnosti prostora in naravne ohranjenosti, pri čemer posebej izstopa Kočevsko. Gozdarstvo je pomembna gospodarska panoga, prav tako so pomembne tudi druge funkcije gozdov, od ekološke do socialne. Čeprav je večina gozdov v gozdnogospodarski funkciji, teh ne moremo ločevati druge od druge, gozdovi so najbolj povezani in ohranjeni ekosistemi, zato jih je mogoče obravnavati tudi kot naravne krajine (sklenjena gozdna območja) ali kot naravne člene v kulturni krajini. V zadnjih letih so gozdove v Sloveniji (na primer na širšem območju Postojne, Zgornja Gorenjska) prizadele ujme,

ki so njihovo stanje poslabšale. S slabšanjem stabilnosti gozda se neposredno povečuje tudi ranljivost okolja, kar ima negativne učinke na številnih področjih.

Turizem in rekreacija v naravnem okolju sta pomembni razvojni dejavnosti v državi, zato je v ReSPR50 (2023) predvidena priprava akcijskega programa, v katerem se opredelijo posebna območja za turizem, kar bo tudi podlaga za RPP. Hkrati je krajina zaradi pestrosti krajinske zgradbe, prilagojenosti tradicionalnih oblik bivanja in pridelovanja hrane naravnim razmeram in nekaterim izjemnim prizoriščnim vrednotam pomembna nosilka nacionalne prepoznavnosti in zato tudi pomembna tržna kategorija slovenskega turizma. V povezavi krajine in turizma so bile obravnavane tudi vsebine, kot so kampi, glampingi in druge prenočitvene zmogljivosti, ki so pretežno zunaj naselij, rekreacijska območja, kopalne vode, športna letališča, vzletišča, plovne poti, kopališča v naravnem okolju, izletniške točke, pohodniške poti in kolesarske povezave.

Pridobivanje mineralnih surovin močno zaznamuje podobo krajine. Površinski kopi so v dojemanju krajine eno najbolj uveljavljenih razvrednotenj. Za tovrstne dejavnosti je značilna točkovna razporeditev in obsegajo razmeroma majhne površine, kljub temu pa lahko močno zmanjšujejo vrednosti slovenskih krajin, saj so pogosto zelo vidne. V zadnjem času je v skladu s preoblikovanjem energetske politike države mogoče pričakovati tudi pospešeno izvedbo sistemov za izkoriščanje OVE v krajini. V ReSPR50 je predvidena priprava akcijskega programa, ki bo določil mogoča prednostna območja za umešitev objektov državnega pomena za rabo OVE. Objekti in naprave za izkoriščanje OVE, predvsem umeščanje fotonapetostnih sistemov v krajini in vetrnih elektrarn, lahko pomenijo pomembno in obsežno spremembo krajin, zato so usmeritve glede umeščanja gotovo ena od prednostnih nalog. Pri tem bo treba pri izdelavi RPP posebej pozorno preverjati naravne potenciale posameznih regij (vetrni potencial, osončenost, geotermalni viri in potencial za gradnjo hidroelektrarn) in jih soočati z omejitvami, tudi z vidika ohranjanja vsaj najvrednejših slovenskih krajin.

V strokovni podlagi je posebna pozornost namenjena analizi območij nacionalne prepoznavnosti, izjemnih in dediščinskih krajin in njihovi opredelitvi po posameznih regijah. Za pripravo RPP bo sicer pomembna priprava akcijskega programa, za katerega ReSPR50 (2023) določa, da bo območja prepoznavnosti naselij in krajine in izjemne krajine opredelil na državni ravni.

Obravnavano je bilo tudi področje ekološke poveztivosti in zelene infrastrukture, ki je na nacionalni ravni (ReSPR50, 2023) zelo načelno opredeljeno. Regionalna raven mora torej prispevati podrobnejše strokovne podlage, ki vključujejo

zeleni sistem regij, kar bo najverjetneje predmet obravnave v krajinskih zasnovah, v katerih bodo dane usmeritve tudi za usmerjanje poselitve, gradnje GJI in tudi dejavnosti v krajini za ohranjanje najpomembnejših ekoloških koridorjev. Kot je bilo povedano že v uvodu, se predvsem ekološka povezljivost in zelena infrastruktura načrtujeta z upoštevanjem čezmejnih vplivov (med regijami in državami).

2.3 Gospodarska javna infrastruktura

GJI je temelj prostorskega razvoja naselij. Osnovna naloga GJI je zadovoljiti potrebe po učinkoviti oskrbi naselij, kar je v Sloveniji velik izziv zaradi razpršenosti naselij, omejenih energetskih in drugih virov ter možnosti za izvajanje učinkovite oskrbe. Učinkovitost oskrbe z GJI na eni strani ovirajo tudi naraščajoče potrebe, na drugi pa se zastrujejo pogoji, ki omejujejo obremenjevanje okolja. K temu prispevajo tudi neskladnost in neuskkljenost infrastrukturnih sistemov na državni in lokalni ravni ter pomanjkanje regionalne ravni načrtovanja, gradnje in upravljanja, kar se kaže predvsem pri umeščanju večjih infrastrukturnih objektov v prostor. Področje GJI sestavljajo ti sistemi: prometni, komunalni, energetski in elektronskokomunikacijski.

2.3.1 Promet

Slovenija je zaradi svoje geostrateške lege in zgodovinskih okoliščin prometno zelo živahno prehodno območje, na katerem se križata največja vseevropska koridorja, V. in X., ki sta hkrati del vseevropskega omrežja TEN-T, skozi Slovenijo pa poteka tudi koridor Xa (Gradec–Maribor–Zagreb). Učinkovit celovit prometni sistem ima ključno vlogo pri zagotavljanju dostopnosti do urbanih središč, delovnih mest, razvoju gospodarstva in njegovi vpetosti v mednarodni prostor. V Sloveniji je imelo v zadnjih dveh desetletjih dograjevanje avtocestnega omrežja in omrežja hitrih cest prednost pred razvojem drugih sistemov cestnega omrežja. Nižje kategorije cest so bile deležne le vzdrževalnih del ter izboljšanja prepustnosti in varnosti v prometu. Razvoj državnega cestnega sistema je imel največji vpliv na razvoj urbanih območij ob avtocestnem križu, medtem ko se navezave in dostopnost do drugih območij niso bistveno izboljšale. To je negativno vplivalo tudi na neskladen razvoj med regijami. Na ravni občin je lokalno cestno omrežje dobro razvejano in omogoča dobro dostopnost, gradnjo novih lokalnih prometnih povezav pa ovirajo prevelike finančne obremenitve, ki jih občine niso zmožne kriti.

Izboljšave v cestnem omrežju na eni strani izboljšujejo dostopnost in razvoj regij, kar se kaže v povečanju suburbanizacije in razporeditvi delovnih mest, na drugi pa povečujejo prometne tokove, na katere vplivajo tudi selitve storitvenih, trgovskih in poslovnih dejavnosti na obrobja mest. Boljša dostopnost avto-

cestnega omrežja vpliva na večjo dnevno gibljivost delovne sile, študentov in dijakov, ki je opazna predvsem ob primorskem in dolenskem avtocestnem kraku. Promet v Sloveniji temelji predvsem na uporabi osebnih vozil, saj javni potniški promet (v nadaljevanju: JPP) zaradi neučinkovitosti še vedno ni konkurenčen osebnim vozilom.

Železniško omrežje zaradi prenizkih vlaganj v zadnjih dvajsetih letih ni bilo deležno takega razvoja kot cestno. Nezadostno vzdrževanje, prepočasne posodobitve in povečana obremenitev prog ovirajo izvajanje kakovostnih železniških storitev, ki vplivajo na preusmerjanje prometa, predvsem tovara, mimo Slovenije.

Na področju kolesarskega prometa je razvoj usmerjen v posodabljanje in nadgradnjo državnega kolesarskega omrežja, na regionalni in lokalni ravni pa načrtovanje teh otežuje pomanjkanje podatkov.

JPP je v zadnjih letih zaradi izvajanja trajnostne mobilnosti deležen vse večje pozornosti. Zaradi dobre razvejanosti omrežja JPP so v Sloveniji postajališča do JPP dobro dostopna, največji izziv na tem področju je uresničevanje dveh ciljev, ki se med seboj izključujeta, tj. povečanje števila potnikov in boljša dostopnost JPP za vse prebivalce.

Razvoj vodnega prometa je v Sloveniji usmerjen predvsem v morski promet z Luko Koper, ki je ena najpomembnejših strateških platform za oskrbo trgov Srednje in Vzhodne Evrope. Za celovito urejanje in širitev pristaniških zmogljivosti in razvoj dejavnosti koprškega tovarnega pristanišča je bil leta 2011 sprejet tudi državni prostorski načrt.

Za zračni promet so v Sloveniji pomembna tri mednarodna javna letališča: Letališče Jožeta Pučnika Ljubljana, Letališče Edvarda Rusjana Maribor in Letališče Portorož. Letališči v Ljubljani in Mariboru sta primerni za razvoj mednarodnega komercialnega letalskega prometa, pri čemer ima ljubljansko najpomembnejšo vlogo, saj je s prenovo in razširitvijo potniškega terminala še bolj utrdilo svoj položaj v mednarodnem prostoru. Letališče Cerklje ob Krki je v Sloveniji edino vojaško letališče, ki podpira razvoj vojaške dejavnosti in dejavnosti Nata. Za športne in rekreacijske dejavnosti v Sloveniji delujejo še številna športna in rekreacijska letališča.

2.3.2 Komunalna infrastruktura

Vodni viri so v državni pristojnosti, uporabljajo pa se za oskrbo s pitno vodo in v druge namene. V Sloveniji se oskrba s pitno vodo v okviru gospodarske javne službe izvaja v 92,6-odstotnem deležu. Kraško-dinarsko območje je v Sloveniji z vidika oskrbe s kakovostno pitno vodo in izdatnostjo te najbolj

problematično. Analizo stanja v prostoru, ki vključuje potrebe po oskrbi s pitno vodo ter razpoložljive zmogljivosti vodnih virov in njihovo zaščito, za izdelavo RPP ovira pomanjkljivost in necelovitost podatkov, saj se zmogljivosti in viri zagotavljajo na državni ravni, celotna oskrba pa na lokalni. Prav regionalna raven namreč omogoča pregled osnovnih in rezervnih virov pitne vode z vidika oskrbnih območij, v katerih zagotavljajo oskrbo posamezni vodovodni sistemi, ki so pogosto medobčinski, saj razpoložljivost virov v Sloveniji seveda ni enakomerno porazdeljena.

Z javnim kanalizacijskim sistemom v Sloveniji je opremljenih okoli 84 % stalno prijavljenih prebivalcev. Kanalizacijsko omrežje se pretežno navezuje na lokalna območja naselij, zato so regionalni sistemi samo v ravninskih območjih Slovenije. Ker vplivi kanalizacijskih sistemov običajno ne segajo preko meja občin, se na regionalni ravni obravnavajo le kanalizacijski oskrbni sistemi, ki potekajo preko več občin. Podobno kot pri oskrbi s pitno vodo tudi na področju odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode razpršenost podatkov otežuje pripravo kakovostne analize stanja v prostoru, ki bi bila uporabna za načrtovanje komunalne infrastrukture v okviru izdelave RPP.

Izvajanje dejavnosti, povezane z ravnanjem z odpadki, poteka v Sloveniji predvsem na lokalni ravni. Največja pozornost je usmerjena v ravnanje s komunalni odpadki, ki zahtevajo zbiranje, odvoz, predelavo in izrabo. Leta 2022 je bilo v Sloveniji evidentiranih največ odpadkov (11,7 milijona ton), na katere močno vplivala intenzivna gradnja (izkop). Ločeno je bilo zbranih 73,4 % komunalnih odpadkov. Količine odpadkov na odlagališčih se z leti povečujejo. V Sloveniji obratuje le ena sežigalnica, ki je leta 2019 termično obdelala samo 17 % odpadkov. Kljub poskusom, da se uredijo območja na regionalni ravni, torej regionalna središča za obdelavo in odstranjevanje odpadkov, umestitev teh ni bila uspešna zaradi težav pri pristopu načrtovanja na ustrezni (regionalni) ravni. Ravnanje z odpadki je zato izjemno pomembna regionalna tema, ki pa je zaradi neobstoja regionalne ravni prepuščena trenutnim možnostim in razpoložljivim rešitvam, ki prav gotovo niso prostorsko učinkovite, še manj pa gospodarsko.

2.3.3 Energetska infrastruktura

Oskrba z električno energijo vključuje infrastrukturo za proizvodnjo in prenos električne energije, energetske vire za proizvodnjo in izvajanje dejavnosti oskrbe z energijo. Proizvodnja električne energije v Sloveniji temelji predvsem na izrabi vodnih virov, jedrskem gorivu, premogu oziroma kombinaciji uporabe različnih virov in zemeljskem plinu. Sava, Soča in Drava s porečji so glavni vodni viri za proizvodnjo električne energije. Ta je regionalno izrazito neuravnotežena, na področju OVE pa je razen vodotokov tudi praktično neizkoriščena. Pri tem bo

za učinkovitost izjemno pomembna povezanost proizvodnih virov s prenosnimi in distribucijskimi sistemi in možnostmi za shranjevanje energije, proizvedene iz obnovljivih virov. Slovenija je z vidika oskrbe z zemeljskim plinom zaradi pomanjkanja lastnih zmogljivosti popolnoma odvisna od uvoza, pri tem pa ima ugodno lego, saj leži v neposredni bližini terminalov za utekočinjen zemeljski plin v Jadranskem morju in skladišč plina v sosednjih sistemih. V Sloveniji prenosni plinovodni sistem povezuje vsa industrijska in mestna središča v regijah, izjeme so Obalno-Kraška razvojna regija, deli Primorsko-Notranske razvojne regije in razvojne regije Jugovzhodna Slovenija. Na območjih, ki so oskrbljena s plinom, priključitev stavb zagotavljamo prek posameznih lokalnih distribucijskih omrežij. Z regionalnega vidika so pomembna predvsem območja teh oskrbnih sistemov in potencialno njihova prihodnja širitev.

Distribucijske sisteme oskrbe z energijo sestavljajo toplotodni, vročevodni in parovodni sistemi ter distribucijski sistemi za prenos hladu, ki pa so izrazito lokalnega značaja. Zaradi vse dražjih primarnih virov energije postaja izkoriščanje toplote pomemben dejavnik v energetskega sistema. Oskrbo s toploto iz 112 distribucijskih sistemov je 69 občin oskrbovalo 54 distributerjev toplote.

Načrtovanje elektronskokomunikacijskih omrežij se ne načrtuje kot sektorsko načrtovanje, in sicer ne na državni ne na lokalni ravni. Elektronska komunikacijska omrežja in storitve lahko v Sloveniji izvajajo fizične ali pravne osebe, nadzira pa jih Agencija za komunikacijska omrežja in storitve. Zagotavljanje in storitve elektronskih komunikacij v Sloveniji niso v pristojnosti gospodarskih javnih služb, zato je oteženo tudi njihovo načrtovanje in upravljanje.

2.4 Podatkovne baze prostorskih podatkov

Za izdelavo kakovostne analize stanja je poleg pregleda že izdelanih strokovnih podlag in študij treba uporabiti tudi osnovne prostorske podatke. Dostop do teh se je v zadnjih letih v skladu z direktivo *Infrastruktura za prostorske informacije Evrope* (ang. *Infrastructure for Spatial Information in Europe – INSPIRE*) zelo izboljšal, zbiranje in urejanje prostorskih podatkov pa je še vedno zahtevno in časovno zamudno opravilo. Zato smo, da bi se izognili podvajanju dela, ob koncu naloge vse zbrane podatke oddali naročniku, da bodo lahko na voljo izdelovalcem in pripravljavcem RPP. Poleg podatkov so pripravljene tudi kartografski prikazi v brezplačnem in odprtokodnem programu QGIS. S tem bosta vpogled v podatke in njihova uporaba omogočena tudi manjšim podjetjem, ki nimajo zakupljenih licenc za komercialna orodja GIS. Podatki so opremljeni tudi z osnovnimi metapodatki oziroma imajo dodano povezavo do izvirne metapodatkovne sheme.

Pri zbiranju podatkov smo se najprej osredinili na vsebine, ki jih v 276. členu predpisuje ZUreP-3:

- podatki iz zbirke prostorskih aktov,
- podatki iz zbirke podatkov o graditvi objektov,
- podatki iz evidence stavbnih zemljišč,
- podatki iz evidenc dejanskih rab prostora,
- podatki iz zbirk podatkov o pravnih režimih,
- podatki o nepremičninah in
- podatki državnega topografskega sistema.

Ker analiza stanja v prostoru pokriva zelo široke teme, smo zgoraj omenjene podatkovne vire dopolnili še z drugimi podatki. Skupno smo zbrali več kot 400 podatkovnih slojev. Tako smo se znašli v svojevrstnem paradoksu, ko smo imeli na eni strani neobvladljivo veliko količino podatkov, na drugi pa so na nekaterih vsebinskih področjih določeni podatki še vedno manjkali. Nekatere manjkajoče podatke smo sicer nadomestili z izdelavo lastnih analiz na podlagi izvornih podatkov – na primer informativni prikaz nepozidanih stavbnih zemljišč.

Zbrane podatke je bilo najprej treba urediti – združevanje s šifranti, relacijske tabele, urejanje prikaza podatkov ipd., nato pa iz njih izluščiti relevantne informacije. Ta del je bil največji zalogaj, predvsem pa smo morali paziti, da ne bi prišlo do napačne interpretacije podatkov.

3 Razvojne usmeritve

Drugi del naloge je bil namenjen pregledu razvojnih usmeritev različnih akterjev v prostoru. Pri pregledu smo se osredinili predvsem na vsebine s pomembnejšim vplivom na prostor. Poznavanje obstoječega stanja in razvojnih usmeritev bo osnova za sklepno fazo projekta, v kateri bomo oblikovali usmeritve za razvoj posameznih dejavnosti v prostoru.

3.1 Pregled resornih strategij, dokumentov in obstoječih strokovnih podlag

Po prvem pregledu dokumentov, pridobljenih od posameznih resorjev, smo ugotovili, da le-ti praviloma nimajo jasnih smernic glede tega, kaj nameravajo razvijati na regionalni ravni oziroma kako lahko vplivajo na regionalni razvoj glede na razvojne cilje. Pregledali smo resolucije, načrte, strategije, programe in smernice, v naslednjem koraku pa so bili resorji s strani MNVP pozvani, naj dopolnijo smernice za regionalni razvoj (regionalna raven).

Po pregledu dodatno pridobljene dokumentacije smo ugotovili, da:

- številni resorji niso poslali jasnih smernic glede svojih načrtov na regionalni ravni in/ali kako bi ti načrti lahko

vplivali na regionalni razvoj v skladu z razvojnimi cilji:

- v dokumentih ni jasno izraženo, kako se resorji ukvarjajo z vsebinami, ki so ključne za regionalni razvoj;
- je v dokumentih pogosto omenjeno, da so razvojni načrti pomembni na nacionalni, regionalni in lokalni ravni, vendar brez konkretnih ciljev in usmeritev za regionalno raven;
- dokumenti, kot so različne resolucije in strategije, vsebujejo le malo konkretnih informacij glede regionalnega razvoja.

Za RPP bodo morali resorji svoje smernice prilagoditi tudi na ravni razvojnih regij in verjetno bodo nekateri potrebovali nekoliko več časa, da bodo uskladili svoje poglede z državne in občinske ravni na regionalno. Ker se RPP do zdaj niso izdelovali, nekateri resorji tudi nimajo potrebnih podatkov na regionalni ravni, ki bi jim bili v pomoč pri izdelavi smernic za to raven. Zato se bo pri izdelavi strokovnih podlag za RPP treba opreti na dokumente, ki jih imajo resorji, in iz njih izluščiti uporabne podatke za raven regij. Resorji pa morajo v čim krajšem času pripraviti izhodišča za raven regij.

3.2 Pregled regionalnih razvojnih programov

Regije so se pri pripravi regionalnih razvojnih programov (v nadaljevanju: RRP) držale navodil, ki izhajajo iz dokumenta *Cilji, usmeritve in instrumenti regionalne politike ter strateška izhodišča prostorskega razvoja za pripravo regionalnih razvojnih programov 2021–2027*. Pri tem so bolj ali manj uspešno v svoje programe prenesle strateške razvojne cilje in tudi razvojne smernice, iz katerih so razvile razvojne prioritete in ukrepe za izvajanje teh.

RRP imajo v začetku dokumenta analizo razvojnih potencialov regije, ki temelji na podatkih iz let 2019, 2020 in 2021. Sledijo jim vizija razvoja regije, strateški razvojni cilji in razvojne smernice. Iz teh so izpeljani razvojne prioritete in ukrepi. Zadnji so podprti s projekti, za katere je naveden tudi mogoč vir financiranja. Vsi programi zagovarjajo, da je treba regionalne razvojne projekte uskladiti z RPP in da je pri izvedbi projektov, ki so izpeljani iz ukrepov, treba upoštevati načela trajnostnega razvoja ter racionalno rabo prostora in virov. Vsi programi vsebujejo tudi ukrepe na področju uvajanja krožnega gospodarstva in digitalizacije. Regije, ki so že imele težave z naravnimi nesrečami, se zavedajo, da morajo določene ukrepe usmeriti tudi na področje prilagajanja podnebnim spremembam.

Pregled je pokazal, da regije obravnavajo vsa področja, ki izhajajo iz strateških dokumentov, vendar nimajo finančnih sredstev, da bi lahko uresničile vse ukrepe. Preglednica 1 prikazuje finančne potrebe razvojnih regij, navedene v RRP za obdobje 2021–2027.

Preglednica 1: Finančne potrebe razvojnih regij, navedene v RRP za obdobje 2021–2027

Razvojna regija	Finančni okvir (2021–2027) v milijonih € (zaokroženo)
Pomurska	3.299
Podravska	2.234
Koroška	567
Savinjska	4.100
Zasavska	1.355
Posavska	1.118
Jugovzhodna Slovenija	3.175
Osrednjeslovenska	820
Gorenjska	1.226
Primorsko-Notranjska	307
Goriška	2.132
Obalno-Kraška	2.936
Skupaj	23.270

Vir: Posoški razvojni center (2022); Razvojna agencija Savinjske regije (2022); Razvojni center Murska Sobota (2022); Razvojni center Novo mesto (2022); Regionalna razvojna agencija Gorenjske (2022); Regionalna razvojna agencija Podravje – Maribor (2022); Regionalna razvojna agencija Posavje (2022); Regionalna razvojna agencija za Koroško (2022); Regionalna razvojna agencija Zasavje (2022); Regionalna razvojna agencija Zeleni kras (2022); Regionalni razvojni center Koper (2022).

Regije bodo morale skrbno izbrati področja za obravnavo, pri čemer bi se morale osrediniti na tista, za katera je uresničitev ciljev mogoča in kjer imajo možnost pridobiti ustrezna sredstva za njihovo izvedbo. Zlasti zaradi naraščajočega števila naravnih nesreč, s katerimi smo soočeni, bi moralo biti prilagajanje podnebnim spremembam eno od prioritarnih področij. Temeljita analiza ranljivosti regij glede na podnebne spremembe je ključna, da se določijo nujni ukrepi za zmanjšanje tveganj in povečanje odpornosti.

3.3 Analiza potreb na podlagi dogovorov za razvoj regij

V vsaki od 12 razvojnih regij so v prejšnji finančni perspektivi (2014–2020) sklenili dogovore za razvoj regij (v nadaljevanju: DRR). Za pospešitev izvajanja podpisanih DRR in njihovih dopolnitev Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo (MGRT) izvaja t. i. teritorialni razvojni dialog z ministrstvi in regijami. Projekti, ki so bili potrjeni v okviru DRR, so se lahko neposredno uvrstili v načrte razvojnih programov državnega proračuna in občinskih proračunov ter se neposredno potrjevali v okviru kohezijske politike Evropske unije.

Vseh projektov v podpisanih dogovorih v vseh 12 razvojnih regijah je bilo 241. Skupna vrednost sofinanciranja s strani države v podpisanih dogovorih znaša 479,7 milijona evrov.

Med analizo odobrenih projektov v okviru podpisanih dogovorov smo te ločili na t. i. mehke ukrepe, ki nimajo vpliva na prostor oziroma ne vplivajo na načrtovanje in urejanje prostora, kot so regijske štipendijske sheme, projekt Podjetno nad izzive (v nadaljevanju: PONI) ipd. Tem projektom torej niso sledili posegi v prostor. Za analizo razvojnih potreb v procesu priprave strokovnih podlag za regionalne prostorske akte so bili torej pomembni projekti, ki so zahtevali posege v prostor. Analiza tovrstnih potrjenih projektov kaže, da so se v okviru DRR 2014–2020 izvajali pretežno ti projekti:

- oskrba s pitno vodo,
- čiščenje in odvajanje odpadnih voda,
- komunalno opremljanje gospodarskih in poslovnih con,
- prometna infrastruktura (pretežno v gospodarskih in poslovnih conah), v manjšem delu tudi vezano na 3. in 4. razvojno os,
- gradnja kolesarske infrastrukture.

V programskem obdobju 2021–2027 je bil do zdaj izveden le en javni poziv k predložitvi osnutkov DRR. Predmet povabila je sofinanciranje projektov v okviru *Prednostne naloge Inovacijska družba znanja* (RSO1.3, »Krepitev trajnostne rasti in konkurenčnosti malih in srednjih podjetij ter ustvarjanje delovnih mest v malih in srednjih podjetjih, med drugim s produktivnimi naložbami (ESRR)« – PONI). Gre torej za mehke ukrepe, ki nimajo neposrednih učinkov na prostor.

3.4 Analiza potreb za področje poselitve

3.4.1 Uvodne ugotovitve

Kako vsebinsko osmisлити pojem razvojne potrebe, ki se pogosto pojavlja pri pripravi in udejanjanju strategij, programov in projektov na področju razvojnega in prostorskega načrtovanja? Poleg tega pojma se v načrtovalskem diskurzu pogosto pojavljajo tudi pojmi razvojni interes, varstvena potreba in varstveni interes. Kako omenjene pojme razumejo in uporabljajo razvojni in prostorski načrtovalci ter tudi drugi razvojni udeleženci in nosilci urejanja prostora?

Zanimalo nas je, ali so pojmi razvojna potreba, razvojni interes, varstvena potreba in varstveni interes opredeljeni v ključnih strateških dokumentih in zakonskih aktih, ki zadevajo področje prostorskega načrtovanja ter področja varstva okolja in ohranjanja narave, ki so tesno povezana s področjem prostorskega razvoja in načrtovanja. Presenečeni smo bili, da nobeden

od teh pojmov, ki se številnim predstavnikom državne uprave zdijo samoumevni v vsakdanji rabi, ni opredeljen v ključnih strateških in zakonodajnih aktih, ki (ne)posredno zadevajo področje prostorskega razvoja: ReSPR50, ZUreP-3, *Zakon o varstvu okolja* (ZVO-2, Ur. l. RS, št. 44/2022) in *Zakon o ohranjanju narave* (ZON, Ur. l. RS, št. 96/04, 61/06, 8/10, 46/14, 21/18, 31/18, 82/20, 3/22, 105/22 in 18/23).

Poleg tega ne v omenjenih dokumentih ne v *Strategiji razvoja Slovenije* (v nadaljevanju: SRS 2030; Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko, 2017), ki je strateški razvojni dokument in je tesno vsebinsko povezan z ReSPR50, ni opredeljene pojma razvoj. V naslednjem poglavju smo navedli nekaj predlogov lastnih opredelitev pojmov razvoj, razvojne potrebe in poselitve.

3.4.2 Opredelitve pojmov

Območje poselitve je območje, na katerem ljudje stalno prebivajo v organizirani skupnosti, v kateri so povezani s seboj in z zunanjim okoljem. Tam izvajajo različne gospodarske, oskrbne in storitvene dejavnosti, s katerimi zadovoljujejo večino svojih vsakdanjih življenjskih potreb.

Razvoj je proces dolgotrajne optimizacije gospodarskih, družbenih in prostorskih zmogljivosti določenega območja in sinergičnega povezovanja njegovih ključnih udeležencev, da se izvedejo dejavnosti, ki ustvarjajo pozitivne spremembe ter zvišujejo raven in kakovost življenja njenih prebivalcev ob hkratni trajnostni rabi razpoložljivih naravnih virov in varstva okolja.

Razvojna potreba na področju poselitve je ozaveščeno in javno izraženo pomanjkanje virov, infrastrukture, dejavnosti, organizacije in upravljanja, s katerimi bi se lahko pospešil vsestranski razvoj določenega območja in dvignila kakovost življenja njegovih prebivalcev. Razvojne potrebe na območju poselitve lahko – upoštevaje vsebinsko prirejeno hierarhijo potreb po Maslowu (1987) – razdelimo na te skupine potreb:

1. Fizične potrebe – pomanjkanje ustreznih stanovanj, kakovostnih storitev gospodarske javne infrastrukture, zdravega bivalnega okolja ipd. (prizadevanje za življenje v kakovostnem bivalnem okolju, v katerem prebivalci lahko pijejo zdravo pitno vodo, dihaajo neonesnažen zrak, uživajo hrano, pridelano na zdravih tleh, dostopajo do različnih lokacij in storitev na trajnostni način ipd.).
2. Potrebe po varnosti – življenje v varnem okolju, v katerem so življenjske razmere prebivalcev urejene in predvidljive, prebivalci pa imajo občutek, da imajo nadzor nad svojim življenjem (so na primer varni pred naravnimi in drugimi nesrečami, primerno je poskrbljeno za starejše občane ipd.).

3. Potrebe po ljubezni in pripadnosti – življenje v okolju, v katerem prebivalci doživljajo občutek povezanosti in pripadnosti ter se s skupnimi močmi soočajo z izzivi, ki se pojavljajo na ravni skupnosti (skupno se zavzemajo za napredek območja na gospodarskem, kulturnem, športnem področju in drugih, za skupnostno soočanje z morebitnimi težavami, na primer z odpravljanjem posledic morebitnih naravnih in drugih nesreč ipd.).
4. Potrebe po spoštovanju – življenje v bivalnem okolju, v katerem prebivalci na individualni in skupinski ravni lahko doživljajo občutek lastne vrednosti, kjer se njihovi dosežki cenijo in spoštujejo (ustvarjanje možnosti za prebivalce, da prevzamejo vodilne vloge v svojih skupnostih ter njihovo opolnomočenje za sodelovanje pri odločanju in pobudah za razvoj skupnosti, priznani in čašчени prebivalci skupnosti, krajevni dogodki in prazniki ipd.).
5. Potrebe po samoaktualizaciji – nanašajo se na uresničitev človeškega potenciala prebivalcev, njihovo samoizpolnitev ter prizadevanja po osebni in skupni rasti (vzpostavitev platforme za sodelovanje prebivalcev pri projektih, izmenjavo idej in skupno delo pri skupnih ciljih, vzpostavitev skupnih vrtov, delavnic in klubov za spodbujanje kolektivne ustvarjalnosti ipd.).

3.4.3 Analiza regionalnih razvojnih projektov ter prioritet in ukrepov, ki se nanašajo na področje poselitve

Analiza razvojnih projektov ter razvojnih prioritet in ukrepov, ki se nanašajo na področje poselitve na ravni 12 statističnih/razvojnih regij iz nabora potrjenih projektov iz DRR v obdobju 2014–2020, ki se izvajajo tudi v programskem obdobju 2021–2027, je pokazala, da v regijah na splošno močno prevladujejo projekti, ki se navezujejo na fizične potrebe na področju poselitve.

1. Pomurska razvojna regija

V Pomurski razvojni regiji prevladujejo projekti, ki se navezujejo na fizične potrebe na področju poselitve: razširjanje, opremljanje in izgradnja poslovnih con, izgradnja kolesarskih povezav in nadgradnja vodovodnih sistemov. V programskem delu RRP Pomurske razvojne regije 2021–2027 niso opredeljeni razvojne prioritete in ukrepi, ki bi neposredno obravnavali problematiko razvoja poselitve v regiji. To povezavo je mogoče posredno najti v okviru razvojne prioritete 8.5. *Privlačna regija v okviru ukrepa Oživljanje mestnih in vaških središč, kulturna infrastruktura ter razvoj kreativnega sektorja*. Nobeden od omenjenih projektov ni bil vključen v DRR.

2. Podravska razvojna regija

V Podravske razvojni regiji prevladujejo projekti, ki se navezujejo na fizične potrebe na področju poselitve. Poudarek je na odvajanju in čiščenju odpadnih voda v porečjih glavnih vodotokov regije, na izgradnji in komunalnem opremljanju poslovnih con in na posodabljanju prometne infrastrukture. V programskem delu RRP Podravske regije 2021–2027 sta v okviru razvojne prioritete 5.1 *Urbani razvoj* opredeljena ukrepa, ki se nanašata na problematiko poselitve, in sicer *Urbani razvoj mestnih občin* in *Regionalno-urbani razvoj mest*. V okviru razvojne prioritete 5.2 *Razvoj podeželja* je vključen ukrep *Ljudem prijazno podeželje*. Nobeden od omenjenih projektov ni bil vključen v DRR.

3. Koroška razvojna regija

V Koroški razvojni regiji prevladujejo projekti, ki se navezujejo na fizične potrebe na področju poselitve: odvajanje in čiščenje odpadnih voda, izgradnja kolesarskih povezav, izgradnja poslovnih con, urejanje vodooskrbe ipd. V programskem delu RRP Koroške regije 2021–2027 so predvsem v okviru razvojne prioritete 5 – *Bolj trajnostni razvoj mest in podeželja* opredeljeni pomembni ukrepi: *Trajnostni razvoj mest in širših mestnih območij*; *Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost*; *Obmejna problemska območja* in *Teritorialno sodelovanje*. Nobeden od omenjenih ukrepov na projektni ravni ni bil vključen v DRR.

4. Savinjska razvojna regija

Tudi v Savinjske razvojni regiji prevladujejo projekti, ki se navezujejo na fizične potrebe na področju poselitve. Močen poudarek je na odvajanju in čiščenju odpadnih voda v porečju glavnih vodotokov, na izgradnji kolesarskih povezav, izgradnji infrastrukture za kakovostno vodooskrbo ter izgradnji in opremljanju poslovnih con. V programskem delu RRP Savinjske regije 2021–2027 sta v okviru cilja 5. *Celostni razvoj in upravljanje Savinjske regije* opredeljena ukrepa za *pripravo Celostne trajnostne strategije za razvoj mestnih naselij in naselij mestnih območij* in *Razvoj širšega podeželskega območja*. Nobeden od predlaganih ukrepov ni bil vključen v DRR.

5. Zasavska razvojna regija

V Zasavski razvojni regiji prevladujejo projekti, ki se navezujejo na fizične potrebe na področju poselitve: odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Save, posodabljanje in izgradnja poslovnih con in izgradnja kolesarskih povezav. V programskem delu RRP Zasavske regije 2021–2027 je v okviru razvojne prioritete 8.5 *Trajnostni in celostni razvoj mesta in podeželja* opredeljen ukrep *Mehanizem CTN za trajnostni razvoj mestnih naselij in naselij mestnih območij*. Predlagani ukrep ni bil vključen v DRR.

6. Posavska razvojna regija

V Posavski razvojni regiji prevladujejo projekti, ki se navezujejo na fizične potrebe na področju poselitve: izgradnja kolesarskih povezav, izboljšanje obsega in kakovosti komunalne infrastrukture in hidravlične izboljšave vodovodnih sistemov v nekaterih občinah. Vključen je tudi projekt, ki obravnava potrebe po samoaktualizaciji – oblikovanje mreže socialnih storitev in medgeneracijskega sodelovanja. V programskem delu RRP Posavske regije 2021–2027 sta v okviru razvojne prioritete 8.5 *Skladen prostorski razvoj – povezana mesta in podeželje* opredeljena ukrepa *Trajnostni razvoj urbanih naselij* in *Trajnostni razvoj podeželja*, ki se nanašata na problematiko poselitve v regiji. Nobeden od omenjenih projektov ni bil vključen v DRR.

7. Razvojna regija Jugovzhodna Slovenija

V razvojni regiji Jugovzhodna Slovenija prevladujejo projekti, ki se navezujejo na fizične potrebe na področju poselitve: izgradnja in opremljanje poslovnih con, izgradnja kolesarskih povezav, urejanje oskrbe s pitno vodo in izgradnja kanalizacijskih omrežij. En projekt obravnava potrebe po varnosti – vzpostavitev ustreznih pogojev za aktivno udeležbo in nastanitve ranljivih skupin –, eden pa delno potrebe po samoaktualizaciji – *Projekt UrbaNMakerspace*. V programskem delu RRP razvojne regije Jugovzhodna Slovenija 2021–2027 so opredeljeni številni ukrepi, ki zadevajo področja razvoja poselitve, in sicer: *Trajnostni razvoj mest, mestnih naselij in naselij mestnih območij*; *Zeleno, podjetno in radoživo podeželje*; *Razvoj problemskih območij* in *Revitalizacija razvrednotenih/degradiranih območij*. Nobeden od omenjenih projektov ni bil vključen v DRR.

8. Osrednjeslovenska razvojna regija

Tudi v Osrednjeslovenski razvojni regiji prevladujejo projekti, ki se navezujejo na fizične potrebe na področju poselitve. Močno so poudarjeni izgradnja kolesarskih povezav, posodabljanje komunalne in vodovodne infrastrukture in izgradnja poslovnih con. V programskem delu RRP Osrednjeslovenske regije 2021–2027 niso nedvoumno opredeljeni ukrepi, ki bi se nanašali na problematiko razvoja poselitve, nanjo pa se posredno navezujejo nekateri prioritetni regijski projekti, na primer: *Infrastruktura za oskrbo starejših v LUR*; *Izgradnja družbene infrastrukture v LUR*; *Mreža medgeneracijskih centrov LUR*; *Analiza tveganja in ranljivosti na podnebne spremembe LUR* in *Razvoj samooskrbnih skupnosti v LUR*. Nobeden od omenjenih projektov ni bil vključen v DRR.

9. Gorenjska razvojna regija

V Gorenjske razvojni regiji je med 26 opredeljenimi projekti 25 takih, ki se navezujejo na fizične potrebe na področju poselitve: izgradnja kolesarskih povezav, odvajanje in čiščenje odpadne vode, izgradnja vodovodov ipd. Le eden od projektov obravnava potrebe po varnosti s prizadevanjem za zagotovitev

dnevnega varstva starejših v naselju Planina. V programskem delu RRP Gorenjske 2021–2027 so v okviru razvojne prioritete »Gorenjska – enakomerno razvita in poseljena regija« opredeljeni projekti, ki se neposredno nanašajo na spodbujanje trajnostne poselitve v regiji. Naj poudarimo predvsem te: *Urbano središče regije – Kranj; Urbana središča regije – razvoj funkcionalnih območij; Vzpostavitev pilotnih pametnih skupnosti; Naseljeno pametno podeželje; Obmejna problemska območja*. Kljub njihovim kakovostnim in strokovno opredeljenim opisom nobeden od omenjenih projektov ni bil vključen v DRR. To je pomanjkljivost nabora potrjenih projektov za območje Gorenjske razvojne regije.

10. Primorsko-Notranjska razvojna regija

V Primorsko-Notranjski razvojni regiji prevladujejo projekti, ki se navezujejo na fizične potrebe na področju poselitve: izgradnja kolesarskih povezav, izboljšanje obsega in kakovosti komunalne infrastrukture in rekonstrukcija cest. V programskem delu RRP Primorsko-Notranjske razvojne regije 2021–2027 sta v okviru razvojne prioritete 7. *Skladen razvoj mestnih naselij, naselij mestnih območij in podeželja* opredeljena ukrepa *Trajnostni razvoj mest, mestnih naselij in naselij mestnih območij* in *Trajnostni razvoj podeželja*, ki se nanašata na problematiko razvoja poselitve v regiji. Nobeden od omenjenih projektov ni bil vključen v DRR.

11. Goriška razvojna regija

Tudi v Goriški razvojni regiji prevladujejo projekti, ki se navezujejo na fizične potrebe na področju poselitve: izgradnja kolesarskih povezav, odvajanje in čiščenje odpadne vode, izgradnja vodovodov in novih cestnih povezav. En projekt obravnava potrebe po varnosti – *poplavna varnost na območju porečja reke Vipave*, eden pa potrebe po samoaktualizaciji – *izgradnja 2. faze Skupnostnega centra Nova Gorica*. V programskem delu RRP Goriške razvojne regije 2021–2027 so opredeljeni številni ukrepi, ki (ne)posredno zadevajo območje razvoja poselitve, in sicer: *Večja dostopnost storitev splošnega pomena (Kulturni center Nova Gorica); Zagotavljanje razpoložljivih, dostopnih in primernih stanovanj; Ohranjanje vitalnosti obmejnih problemskih območij*. Nobeden od omenjenih projektov ni bil vključen v nabor ključnih regijskih razvojnih projektov ne v DRR.

12. Obalno-Kraška razvojna regija

V Obalno-Kraški razvojni regiji prevladujejo projekti, ki se navezujejo na fizične potrebe na področju poselitve. Poudarek je na projektih za odvajanje in čiščenje odpadnih voda, izboljšanje kakovosti vodooskrbe z izgradnjo povezovalnega vodovoda Ilirska Bistrica–Rodik in za izgradnjo kolesarskih povezav. V programskem delu RRP Obalno-Kraške razvojne regije 2021–2027 so predvsem v okviru razvojne prioritete 6 – *Prostorski razvoj in regija bližje prebivalcem* opredeljeni ti ukrepi: *Trajnostni urbani razvoj Kopra; Trajnostni prostor-*

ski razvoj obalnega pasu ter Trajnostni prostorski razvoj Krasa, Kraškega roba in Brkinov. Nobeden od omenjenih ukrepov na projektni ravni ni bil vključen v DRR.

3.4.4 Povzetek razvojnih potreb za področje poselitve

V analizi razvojnih potreb za področje poselitve smo ugotovili, da v DRR v vseh regijah izrazito prevladujejo projekti, ki so usmerjeni v zadovoljevanje t. i. fizičnih potreb na področju poselitve. Gre za projekte, katerih nameni so izgradnja kolesarskih povezav, odvajanje in čiščenje komunalne in padavinske odpadne vode, urejanje oskrbe s pitno vodo in izgradnja kanalizacijskih omrežij, obnova in izgradnja novih cestnih povezav, širjenje in posodabljanje poslovnih con. Le v nekaterih regijah so bili potrjeni projekti, ki zadovoljujejo t. i. potrebe po varnosti in samoaktualizaciji. Obenem nobeden od predlaganih ukrepov iz programskih delov RRP, ki se (ne)posredno nanašajo na področje razvoja poselitve, ni bil vključen v DRR.

Pričakujemo, da bo v kontekstu odpravljanja posledic katastrofalnih poplav in plazov, ki so avgusta 2023 prizadele dele Slovenije, prišlo do poskusa vnovičnega opredeljevanja ključnih razvojnih projektov na državni in regionalni ravni, ki bodo še izraziteje usmerjeni v zadovoljevanje t. i. fizičnih potreb na področju poselitve. Pričakovati je tudi mogoče, da bodo potrebe po varnosti, ljubezni in pripadnosti, spoštovanju in samoaktualizaciji na področju poselitve udejanjane s pomočjo drugih razpoložljivih finančnih mehanizmov.

3.5 Analiza razvojnih potreb za krajino

Cilji in strateške usmeritve za krajino so povzeti iz dokumentov: ReSPR50, SRS 2030 in *Celoviti nacionalni energetski in podnebni načrt Republike Slovenije* (Ministrstvo za okolje podnebje in energijo, 2020). Za seznanitev z delovanjem regij in njihovih razvojnih programov je bila izdelana tudi analiza RRP za vsebinska področja, povezana z razvojem (in varstvom) krajine.

Pregled strateških dokumentov kaže, da večina resorjev nima konkretnih ciljev za regionalno raven. Nekoliko konkretnější dokument je ReSPR50. RRP vsebujejo projekte, ki so različno prostorsko opredeljeni – lokalno, občinsko, regionalno. Nekateri so splošni za določeno območje oziroma kraj, v nekaterih regijah je med projekte vključena tudi izdelava RPP oziroma finančno ovrednotenje njegove izdelave.

Na področju poselitve na podeželju je pomemben poudarek ReSPR50 glede krajinske identitete, identitete podeželja in upoštevanja arhitekturne tipologije na ravni regij, pri čemer je treba upoštevati pojavljanje arhitekturnih tipologij (arhitek-

turnih regij in krajin) v različnih statističnih regijah (statistične regije so prostorski okvir za pripravo RPP). Za področje poselitve so ključne tudi strokovne podlage glede območij poplavne ogroženosti (prostorske opredelitve strateške usmeritve »umikanje poselitve in infrastrukture z ogroženih območij (poplavna, erozijska, plazovita, plazljiva), vzpostavljanje naravnih blažilcev ekstremnih vremenskih dogodkov (ohranitev in vzpostavitev razlivnih območij)«, saj je smiselno načrtovanje ukrepov na ravni regije oziroma medregijsko (povodja).

Na področju turizma je ključna pridobitev podlag glede prednostnega razvoja območij v krajini glede na vizijo uravnoveženosti med varstvenimi in razvojnimi cilji (na primer razvoj nastanitvenih zmogljivosti in tudi območij za kampe, kopališča, športne dejavnosti, povezane z razvojem izletniških točk, pohodniških poti, kolesarskih povezav ipd.). Krajina (njena ohranjenost in izjemnost) je namreč ključna za prepoznavnost Slovenije oziroma posameznih območij kot destinacij. Na področju rekreacije in priložnostnih dejavnosti je pomemben razvoj možnosti aktivnega preživljanja prostega časa v okolici bivališč (ne nujno v povezavi s turizmom), na primer razvoj rekreacijskih območij v okolici naselij.

Na področju kmetijstva so potrebna razvojna izhodišča glede kmetijskih operacij in intenzivnosti pridelave, uvajanja novih tehnologij rabe tal, pridelovanja in kultur; prostorski vpliv razvoja (prednostna območja za razvoj kmetijstva, zadržani razvoj kmetijstva, območja za agrarne operacije, na primer namakanje ipd., revitalizacije kmetijske dejavnosti na določenih območjih in opuščanje kmetijske dejavnosti na določenih območjih ipd.). Potrebne so tudi usmeritve za posamezne regije glede na cilj prehranske varnosti in stabilne pridelave hrane ter trajnostne rabe proizvodnih potencialov.

Glede razvoja gozdov so pomembni gozdnogospodarski in lovsko upravljavski načrti (gozdnih območij), ki določajo prioritete funkcije (varovalne, pridelovalne, rekreacijske) na določenih območjih in intenzivnost rabe z upoštevanjem naravnih značilnosti in ekosistemskega pristopa.

Glede dejavnosti izkoriščanja mineralnih surovin je treba na regijski ravni opredeliti posamezna pomembnejša nahajališča in presoditi prihodnje izkoriščanje (potrebe) ter opredeliti strateško pomembna območja mineralnih surovin. Poleg tega se je treba posvetiti tudi nahajališčem in sanacijam v povezavi s prostorsko razsežnostjo in vplivi na prostor (na primer površinski kopi kot vpliv na prepoznavnost v krajini).

Na področju upravljanja voda se razvojni in varstveni ukrepi v regijah določajo v povezavi z vodnim režimom in rabo vode za gospodarske in druge namene, razvoj z upoštevanjem podnebnih izzivov, glede na okvir že obstoječe rabe vode ter območja

in porečja omejenega razvoja ipd. Pri tem se vključujejo tudi ukrepi za zmanjšanje nevarnosti zaradi poplav in vzpostavljanje ureditev v okviru zelenih sistemov (na primer večnamenska razlivna območja ipd.).

Področje energetike (glej tudi poglavje 2.3 Gospodarska javna infrastruktura) in razvoja te je izjemno pomembno v krajini. Pri tem se obravnava razvoj prednostnih območij za rabo OVE (sončna energija, vetrna energija, geotermalna energija, hidroenergija, lesna biomasa), pri čemer so glede prostorskih preveritev potrebni aktualni podatki iz projekta *RES Slovenija* (potenciali za povečanje deleža OVE, preveritve hidroenergetskega potenciala in zahtev – ekosistemi, ekološka povezljivost, prepoznavnost krajine ipd.).

Razvoj zelenih sistemov na ravni regije (in zelene infrastrukture) je usmerjen v povezljivost, zagotavljanje večfunkcionalnosti in raznovrstnih funkcij v krajini, prilagajanje podnebnim spremembam, upoštevanje ureditev upravljanja voda in varstvenih zahtev, ekosistemov in ekološke povezljivosti, obravnavo rekreacije in prepoznavnosti prostora.

Med poudarjenimi strateškimi cilji sta opredelitev območij in elementov prepoznavnosti na regionalni ravni ter njihovo ohranjanje in razvoj. Strokovna podlaga za krajino na ravni regije opredeljuje, kakšen je prihodnji pomen kulturnih in naravnih vrednot ter razvoj krajine glede morfoloških značilnosti – pomembnost območij prepoznavnosti, izjemnih krajin, dediščinskih krajin, naravnih parkov ipd., razvoj in obnova izjemnih krajin in območij prepoznavnosti, prenova krajinskih razvrednotenih območij ipd. Razvoj območij dediščine se obravnava kot integralna prostorska kategorija. Določijo se območja za izdelavo krajinskih zasnov na ravni regij, medregijsko, in usmeritve za krajinske zasnove v regiji.

Končni cilj strokovne podlage za področje razvoja v krajini je izdelava regijskih usmeritev za posamezne dejavnosti. Glede na ustreznost za določene dejavnosti je cilj opredelitev območij prednostnega razvoja dejavnosti (intenziviranje posameznega področja), razvoja ob hkratnem varstvu naravnih vrednot in območja prednostnega varstva vrednot (intenziviranje varstva). Cilj usmeritev je trajnostna raba naravnih virov in prostora, usklajevanje interesov in zmanjšanje degradacije okolja, vključno z ohranjanjem in izboljšanjem vidne kakovosti prostora.

3.6 Analiza razvojnih potreb za gospodarsko javno infrastrukturo

Cilji učinkovite mobilnosti v Sloveniji so dograditev infrastrukture, predvsem V. in X. koridorja, ki bo temeljila na povezavah in kombinaciji različnih prometnih sistemov, in razvoj ustreznih storitev na njej, povezava javnih letališč za

mednarodni promet, še posebej Letališča Jožeta Pučnika, in povezava pristanišča Luke Koper z drugimi prometnimi sistemi. Med ključnimi razvojnimi izzivi na področju urejanja prometa na regionalni ravni je izboljšanje trajnostne mobilnosti, ki temelji na udobnem, učinkovitem in cenovno dostopnem JPP. Pri tem je velika pozornost usmerjena v razvoj železniškega omrežja, dopolnjuje pa naj ga sistem avtobusnih prevozov, ki bo skupaj z mikromobilnostjo tvoril celovito integrirano in večmodalno omrežje. Pomembno vlogo pri tem bo imelo tudi vzpostavljanje omrežja prestopnih točk med različnimi oblikami javnega prevoza, osebnim vozilom in javnim prevozom. Razvoj kolesarskega omrežja naj vključuje vidik razvoja turizma in dnevne mobilnosti, v prostor pa naj se umešča tako, da se navezuje na večja območja delovnih mest in območja gostejše stanovanjske gradnje. Pri načrtovanju je ključno sočasno načrtovanje prostorskega urbanega razvoja in razvoja prometnih sistemov, da se zagotovita ustrezna dostopnost in kakovost prometnega omrežja, ki temelji na trajnostni mobilnosti.

Na regionalni ravni je treba za oskrbo s pitno vodo soočiti razpoložljivost virov in njihove zmogljivosti z oskrbnimi območji ter za vse opredeliti razvojne zmogljivosti in varnost oskrbe (rezervni vodni viri). Prioritetno je treba obravnavati problematiko oskrbe slovenske Istre s pitno vodo, saj te v poletnem obdobju primanjkuje, pri čemer so primernejše rešitve, ki rešujejo oskrbo znotraj regije. Na področju ravnanja z odpadki je treba zagotoviti izvajanje obdelave in odstranjevanja na regionalni ravni z učinkovitim sistemom razporeditve objektov za čim nižje transportne stroške in emisije ter uresničevanje potreb države in regij. Razogljičenje in energetska učinkovitost sta ključna strateška cilja za razvoj energetskega sistema v Sloveniji (Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo, 2020), zato bo proizvodnja energije poleg obstoječih sistemov in jedrskega goriva temeljila na izrabi obnovljivih in drugih nizkoogljičnih virov energije (ReSPR50, 2023). Velik poudarek bo na modernizaciji in povečanju zmogljivosti prenosnega in distribucijskega omrežja, razvoju vozlišč, objektov za pretvorbo in hrambo energije in storitev pametnih omrežij, kar je velik izziv za RPP. Posodobitve, načrtovanje in umeščanje energetske infrastrukture bodo veliki izzivi za prostorsko načrtovanje, tudi pri izdelavi RPP. Nove hidroelektrarne se načrtujejo samo na Savi. Zaradi težav pri dobavi zemeljskega plina bi bilo smiselno zmanjšati odvisnost in zagotoviti večjo rabo OVE. Cilj je širitev plinovodnega omrežja v vse regije, kjer še ni razvito omrežje, ter postopno nadomeščanje zemeljskega plina kot fosilnega goriva z OVE, sintetičnimi in drugimi nizkoogljičnimi plini obnovljivega izvora, kot sta vodik in metan. Razvojni trendi so usmerjeni v pospešen razvoj učinkovitega sistema daljinskega ogrevanja in hlajenja, ki bo temeljil na uporabi OVE, soprodukcije toplote in električne energije (SPTE) in odvečne toplote. Pri tem bo treba veliko pozornost usmeriti

tudi v 40-odstotno znižanje porabe toplote v stavbah zaradi uresničevanja energetske ciljeve do leta 2050. Na področju OVE se za povečanje deleža proizvodnje OVE prednostno izkoristijo potenciali obstoječih energetskega objektov in GJI pred gradnjo novih sistemov z objekti.

Oskrba z energijo je prostorsko razvojni izziv, ki je usmerjen v zmanjšanje energetske odvisnosti od fosilnih goriv ter v prehod na rabo OVE iz lokalnih virov ob podpori razvoja energetskega omrežja in prestrukturiranja premogovnih regij (ReSPR50, 2023). Varčna raba virov, vključno s prostorom, se bo izvajala v skladu s konceptom krožnega gospodarstva, ki je usmerjeno v celovito prenovu ter trajnostno gradnjo stavb in naselij. Na vseh področjih se spodbujata večja energetska in snovna učinkovitost, pri čemer bo imelo pomembno vlogo prostorsko in urbanistično načrtovanje. Spodbujata se raba OVE in povečanje deleža v primarni energetski bilanci države. Vidik učinkovite oskrbe z energijo, ki temelji na izvajanju energetske učinkovitosti, se vključi v proces načrtovanja zasnove regij, podpira se tudi razvoj poslovnih modelov za proizvodnjo energije iz OVE. Spodbuja se razvoj večnamenskih objektov, ki poleg proizvodnje OVE zagotavljajo tudi druge dejavnosti (upravljanje voda, razvoj kmetijstva, turizma in rekreacije).

4 Sklep

Izdelava strokovnih podlag za prvo generacijo RPP je svojevrsten izziv, saj resorji niso vajeni načrtovanja na regionalni ravni. Prav tako so težave pri pridobivanju relevantnih podatkov, ki so potrebni za načrtovanje na regionalni ravni. Pri izdelavi analize stanja v prostoru smo si pomagali s splošno dostopnimi podatki in podatki resorjev. Ključna izziva sta bila pomanjkanje nekaterih podatkov in preveč drugih, ki jih je bilo treba pretvoriti v relevantne informacije.

Pri analizi razvojnih potreb smo se prav tako soočili s številnimi izzivi. RRP in DRR so nam bili sicer v pomoč, vendar se je izkazalo, da veliko projektov nima večjega prostorskega vpliva. Hkrati so v dogovore vključeni številni projekti le lokalnega pomena. V pomoč nam je bila delavnica, na kateri smo od resorjev pridobili informacije o razvojnih prioritetah za posamezna področja.

V drugi fazi projekta bomo na podlagi ugotovljenega stanja in razvojnih potreb oblikovali usmeritve za razvoj poselitve, razvoj v krajini in GJI. Menimo, da bodo pripravljena gradiva in zbrani podatki v veliko pomoč pri izdelavi RPP.

Boštjan Cotič, univ. dipl. inž. arh.
Urbanistični inštitut Republike Slovenije, Ljubljana
E-pošta: bostjan.cotic@uir.si

Barbara Mušič, univ. dipl. inž. arh.
Urbanistični inštitut Republike Slovenije, Ljubljana
E-pošta: barbara.music@uirs.si

Mag. Andrej Gulič
Urbanistični inštitut Republike Slovenije, Ljubljana
E-pošta: andrej.gulic@uirs.si

Dr. Igor Bizjak
Urbanistični inštitut Republike Slovenije, Ljubljana
E-pošta: igor.bizjak@uirs.si

Simon Koblar, mag. geog.
Urbanistični inštitut Republike Slovenije, Ljubljana
E-pošta: simon.koblar@uirs.si

Dr. Damjana Gantar, univ. dipl. inž. kraj. arh.
Urbanistični inštitut Republike Slovenije, Ljubljana
E-pošta: damjana.gantar@uirs.si

Marko Fatur, univ. dipl. inž. grad.
Ljubljanski urbanistični zavod d. d., Ljubljana
E-pošta: marko.fatur@luz.si

Mag. Jelka Hudoklin
ACER Novo mesto d. o. o., Novo mesto
E-pošta: jelka.hudoklin@acer.si

Mag. Irena Hočevár
Acer Novo mesto d. o. o., Novo mesto
E-pošta: irena.hocevar@acer.si

Nina Uršič, dipl. inž. kraj. arh. (UN)
Locus prostorske informacijske rešitve d. o. o., Domžale
E-pošta: nina.ursic@locus.si

Maja Šinigoj, univ. dipl. inž. arh.
Locus prostorske informacijske rešitve d. o. o., Nova Gorica
E-pošta: maja.sinigoj@locus.si

Mag. Shuchita Špela Ložar, univ. dipl. inž. vod. in kom. inž.
Ljubljanski urbanistični zavod d. d., Ljubljana
E-pošta: spela.lozar@luz.si

Razvojna agencija Savinjske regije (2022): *Regionalni razvojni program Savinjske razvojne regije 2021–2027*. Celje.

Razvojni center Murska Sobota (2022): *Regionalni razvojni program Pomurske regije 2021–2027*. Murska Sobota.

Razvojni center Novo mesto (2022): *Regionalni razvojni program regije Jugovzhodna Slovenija za obdobje 2021–2027*. Novo mesto.

Regionalna razvojna agencija Gorenjske (2022): *Regionalni razvojni program Gorenjske 2021–2027*. Kranj.

Regionalna razvojna agencija Ljubljanske urbane regije (2022): *Regionalni razvojni program Ljubljanske urbane regije 2021–2027*. Ljubljana.

Regionalna razvojna agencija Podravje – Maribor (2022): *Regionalni razvojni program Podravja 2021–2027*. Maribor.

Regionalna razvojna agencija Posavje (2022): *Regionalni razvojni program regije Posavje za obdobje 2021–2027*. Krško.

Regionalna razvojna agencija za Koroško (2022): *Regionalni razvojni program za Koroško razvojno regijo 2021–2027*. Dravograd.

Regionalna razvojna agencija Zasavje (2022): *Regionalni razvojni program Zasavske regije 2021–2027*. Zagorje ob Savi.

Regionalna razvojna agencija Zeleni kras (2022): *Regionalni razvojni program Primorsko-notranjske regije za obdobje 2021–2027*. Pivka.

Regionalni razvojni center Koper (2022): *Regionalni razvojni program Obalno-kraške regije za obdobje 2021–2027*. Koper.

Resolucija o nacionalnem stanovanjskem programu 2015–2025 (ReNSP15–25): Uradni list Republike Slovenije, št. 92/15. Ljubljana.

Resolucija o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije 2050 (ReSPR50): Uradni list Republike Slovenije, št. 72/2023. Ljubljana.

Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko (2017): *Strategija razvoja Slovenije 2030*. Ljubljana.

Zakon o ohranjanju narave (ZON): Uradni list Republike Slovenije, št. 96/04, 61/06, 8/10, 46/14, 21/18, 31/18, 82/20, 3/22, 105/22 in 18/23. Ljubljana.

Zakon o urejanju prostora (ZUreP-2): Uradni list Republike Slovenije, št. 61/17, 199/21 in 20/22. Ljubljana.

Zakon o urejanju prostora (ZUreP-3): Uradni list Republike Slovenije, št. 199/21, 18/23, 78/23, 95/23 in 23/24. Ljubljana.

Zakon o varstvu okolja (ZVO-2): Uradni list Republike Slovenije, št. 44/2022. Ljubljana.

Viri in literatura

Locus d. o. o. (2023): *Analiza opremljenosti z družbeno infrastrukturo*. Domžale.

Maslow, A. H. (1987): *Motivation and personality*. New York, Longman.

Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo (2020): *Celoviti nacionalni energetski in podnebni načrt Republike Slovenije*. Ljubljana.

Nared, J., Repolusk, P., Zavodnik Lamovšek, A., Foški, M., in Mrak, G. (2023): *Demografska analiza in projekcije za podeželska in urbana območja v Sloveniji*. Ljubljana, Založba ZRC.

Pogačar, P., Kušar, S., Cof, A., Černe, B., in Zenkovič, N. (2016): *Opredelitev in določitev prednostnih območij za stanovanjsko oskrbo – PROSO*. Ljubljana.

Posoški razvojni center (2022): *Regionalni razvojni program Severne Primorske (Goriške) razvojne regije 2021–2027*. Tolmin.